

ZÁKAZ UZAVŘÍT NOVÝ SŇATEK

Tiziano Vanzetto

Quaderni di diritto ecclesiale

22 (2009) 306-317

Představme si výraz a reakci toho, kdo ke své spokojenosti obdrží rozsudek prohlašující jeho manželství za neplatné, ale na jeho konci nalezne rozhodnutí typu: „...muži/ženě se zakazuje uzavřít nové manželství bez předchozího souhlasu vlastního ordináře“. Takto první a kladné hnutí spokojenosti zúčastněné osoby bezpochyby lehce pohasne, především pokud na tuto možnost nebyla předem připravena. Věřící ve svém překvapení rovněž nebude umět odpovědět tomu, kdo se ho s úžasem na tuto věc zeptá a kdo možná taktéž toužil po dobrém výsledku kauzy a doufal, že bude moci co nejdříve uzavřít nový sňatek.

V tomto článku se podíváme na několik příkladů formulací užívaných v rozsudcích Římské roty (1), budeme se zabývat normativou, která je základem této věci (2), dále se budeme věnovat důvodu její existence (3), zamyšlení o kriteriích, na základě kterých si mají soudcové při připojení zákazu počínat (4), a otázkou přípustnosti zákazu (*vetitum*) pro stranu, která není předmětem důvodu nebo důvodů neplatnosti uvedených ve výrokové části rozsudku (5).

Nebudeme se však zabývat dalším tématem spojeným se zákazem uzavřít nový sňatek, tj. *zrušením* zákazu.

Několik formulací používaných v rozsudcích Římské roty

Jelikož nám nyní jde pouze o uvedení příkladů, omezíme se na poslední vydaný svazek rozhodnutí Římské roty.¹ Tam můžeme nalézt tyto formulace:

„Affirmative, seu constare de matrimonii nullitate in casu ob incapacitatem viri actoris assumendi onera coniugalia ob causas naturae psychicae (can. 1095, n. 3), *vetito eidem viro transitu ad alias nuptias inconsulto loci Ordinario*“ (*coram* Sable, 13. ledna 2000, str.10).

„Affirmative, seu constare de matrimonii nullitate in casu ex capite defectus matrimonialis consensus, ob exclusum bonum sacramenti ex parte Actricis, *vetito eidem transitu ad alias nuptias inconsulto Ordinario loci*“ (*coram* Pinto, 14. ledna 2000, str. 16-17).²

„Affirmative, seu constare de matrimonii nullitate, in casu, ob exclusum bonum sacramenti ex parte mulieris actricis, *eidem tamen vetito transitu ad alias nuptias, nisi prius coram loci Ordinario eiusve delegato promiserit recte contracturam esse*“ (*coram* Defilippi, 9. února 2000, str. 153).

„Affirmative, seu constare de nullitate matrimonii, in casu, dumtaxat ob incapacitatem

viri conventi assumendi essentialia matrimonii obligationes, *vetito eidem viro transitu ad alias nuptias inconsulto loci Ordinario, praehabita peritia psychiatrica in persona eiusdem viri*“ (*coram* Ferreira Peña, 13. dubna 2000, str. 338).

„Affirmative, seu confirmandam esse sententiam rotalem diei 14 maii 1999, idest constare de incapacitate viri conventi assumendi essentialia matrimonii obligationes, in casu. *Vetito autem eidem viro transitu ad alias nuptias, inconsulto Hoc Tribunali Apostolico*“ (*coram* Ciani, 10. května 2000, str. 364).

Současná normativa

Výše uvedené formulace a formulace, které se nalézají na konci rozsudků vydaných oblastními soudy, uplatňují, co je stanoveno kánony 1684 § 1 a 1685, přesněji vymezenými v *Dignitas Connubii* (čl. 250, °3 a 251). Je třeba si všimnout, že kán. 1684 § 1 a kán. 1685 podřadně zmiňují eventuální zákaz uzavřít nové manželství, připojený k rozsudku. V uvedených kánonech je především stanoveno právo uzavřít nový sňatek po zveřejnění rozsudku nebo dekretu potvrzující rozsudek, který prohlásil manželství neplatným v první instanci (kán. 1683 § 1),³ a povinnost zaznamenat v knize oddaných a pokřtěných prohlášenou neplatnost manželství, včetně *případně stanovených záповědí* (kán. 1685).⁴ *Dignitas Connubii* ale ve zmíněných článcích výslovně stanoví, že „rozsudek musí [...] připojit zákaz podle čl. 251, je-li to třeba“ (čl. 250 °3 DC), a udává přesné pokyny a kompetence, jichž se soud první instance a odvolací soud musejí držet.

Takto se tedy z prostého přečtení normativy dozvídáme, že rozsudek prohlašující ne-

platnost manželství a dekret nebo potvrzující rozsudek mohou a musejí – je-li to třeba – obsahovat zákaz uzavřít nový sňatek.

Mohlo by být užitečné zkoumat prameny kánonů 1684 a 1685.⁵ Jako prameny se uvádějí především kánony 1987 a 1988 Kodexu 1917, kde však není žádná zmínka o případném zákazu uzavřít nový sňatek.

Kromě toho se také odkazuje na instrukci *Provida Mater*,⁶ kde je v čl. 225 § 1 stanoveno, že ten, kdo je povinen zaznamenat rozsudek o neplatnosti do patřičné matriky, je též povinen zaznamenat i případně připojený zákaz. Článek zmiňuje jako příklad případ *impotence*.⁷ Dále se uvádí odkaz na kánony 495 a 496 obsažené v *motu proprio Sollicitudinem nostram*, v nichž je pouze zmínka o právu uzavřít po vydání rozsudku o neplatnosti nový sňatek a o povinnosti učinit příslušný zápis; případné zákazy zde zmíněny nejsou.⁸ V normách vydaných Pavlem VI. prostřednictvím *motu proprio* z roku 1971 *Causas matrimoniales*, které jsou stále uváděny jako pramen, se výslovně říká, že v případě, v němž je rozsudek prohlašující neplatnost manželství potvrzen, mají manželé právo, *qui alioquin non impediuntur*, uzavřít nový sňatek.⁹ Totéž se doslovně opakuje v následujícím *motu proprio Cum matrimonialum* z roku 1973.¹⁰ Nelze tvrdit, že vsuvka „jestliže jim to z jiného důvodu není zabráněno“ – i když by mohla pojímat případný zákaz připojený k rozsudku – se vztahuje právě nebo pouze k této záležitosti; spíše se vztahuje k jakémukoli jinému důvodu, který může být překážkou pro uzavření nového sňatku, jak se uvádí v kán. 1058 současného Kodexu: „Manželství mohou uzavřít všichni, kterým to právo nezakazuje“.

Jeden autor, který studoval prameny této

normativy, došel k závěru, že zákaz uzavřít nový sňatek, připojený k rozsudku, se utvořil „nejdříve v praxi a až poté v kanonické legislativě, počínaje minulým stoletím“, s tím, že došlo k jeho rozšíření od kauz impotence ke kauzám simulace; týž autor definuje toto rozšíření jako „geometrické“, neboť vedlo k tomu, že připojení zákazu se stalo normou prakticky téměř pro všechny druhy kauz, s výjimkou manželství prohlášených za neplatná z důvodu *metus* nebo omylu co do osoby.¹¹

Souhrnně lze říci, že studium pramenů, na něž odkazují kánony 1684 § 1 a 1685, ukazuje na to, jak se připojení zákazu k rozsudkům prohlašujícím manželství za neplatné v současné době stalo předvídanou součástí. Kodex kanonického práva ze zákazu ale nečiní povinnost. *Dignitas connubii* říká, že zákaz nejenom může, ale v určitých případech musí být připojen k rozsudku, který prohlašuje manželství za neplatné. To, co úprava vyžaduje od soudců, je patřičná soudnost.

Byla vznesena otázka, kdo je kompetentní zákaz připojit, jinými slovy kterému soudu přísluší, aby se v této věci vyjádřil.¹² *Dignitas connubii* v čl. 251 § 3 stanoví, že pokud soud nižšího stupně připojil k rozsudku zákaz, spadá do pravomoci odvolacího soudu, aby rozhodl, zda má zákaz být potvrzen či nikoli. Z toho lze vyvodit, že v každém výroku se soudci musejí k této věci vyjádřit – ať už zákaz připojují nebo ho ve vyšším stupni potvrzují nebo ho stanoví, jestliže tak nebylo učiněno v řízení nižšího stupně. Jinými slovy, sbor, který vydává rozsudek prohlašující neplatnost manželství, ať se jedná o jakýkoli stupeň soudu, se má vyjádřit také ohledně případného zákazu uzavřít nový sňatek, pro jednu nebo pro obě strany. A ani by tomu

nemohlo být jinak, ze základního důvodu, že zákaz, stejně jako výroková část rozsudku, vycházejí z té znalosti faktů a okolností případu, k němuž každý sbor soudců dospěl.

Nejdůležitější bod se však týká právní povahy zákazu, neboli otázky, jaký vztah existuje mezi rozsudkem, jenž ve výrokové části prohlašuje manželství za neplatné, a zákazem. Lze soudit, že zatímco výroková část rozsudku, v souladu s vyložením argumentů *in iure a in facto*, definuje předmět sporného případu, vymezuje právo věřících a vyvolává právní účinky, tím že uplatňuje zákon na konkrétní případ, zákaz nenáleží do výrokové části – je k rozsudku doplněn pod čarou jakožto *provisio iudicialis*.¹³ Toto upřesnění je důležité. Jinými slovy by se dalo říci: výroková část rozsudku stanoví právo – obnovuje spravedlivou rovnováhu vztahů mezi subjekty a uvnitř náboženského společenství a definuje jejich stav; připojené *provisio* stanoví jednu z různých podmínek, jichž je zapotřebí se držet, aby došlo k vykonání práva.

Pokud na věc pohlédneme obecně a vezmeme v úvahu všechna manželství, můžeme si všimnout, že právo uzavřít nový sňatek (o němž viz kán. 1058) – vzhledem k ochraně důstojnosti osob, hodnotě manželství a společnému dobru – je omezeno a upravováno zákonem stanovujícím překážky a zákazy. Zákaz připojený k rozsudkům prohlašujícím manželství za neplatná představuje jeden z možných zákazů stanovených právem; mezi různými skutkovými podstatami – bereme-li na vědomí, co předepisují kánony o překážkách (kán. 1073; 1075-1077) a kánon 1071, který v některých případech omezuje pravomoc asistovat uzavření sňatku bez dovolení ordináře – se zákaz bezpochyby umísťuje nikoli mezi zneplatňující překážky, které osobu činí

nezpůsobilou platně uzavřít sňatek, nýbrž mezi překážky, které činí uzavření sňatku nezákonným, ale zachovávají ho platným, i když nebyla respektována předepsaná klauzule. Na druhé straně by tomu nemohlo být jinak, protože hlavní ustanovení kán. 1684 výslovně říká, že „ti, jejichž manželství bylo prohlášeno za neplatné, mohou uzavřít nové manželství“. I když při aplikaci je toto právo omezeno, zůstává celistvým¹⁴. V případě, že by bylo uzavřeno manželství, v němž by na jednom ze snoubenců spočíval právní zákaz, tak ne pro tento důvod by toto manželství bylo *ipso facto* neplatné. Případnou neplatnost by bylo nutné prokázat a nedodržení zákazu by mohlo být jednou z okolností a užitečných indicií pro vytvoření důkazu.

Ratio legis

Z toho, čím jsme se doposud zabývali, vystává oprávněná otázka týkající se účelu a důvodu existence zákazu. Když se potvrdí, že věřící uzavřel vědomě či nevědomě neplatné manželství, a tato skutečnost byla zdrojem utrpení pro všechny nebo některou ze zúčastněných osob a možná byla také příčinou pohoršení a nespravedlnosti – jak se v určitých případech stává – je logické a rozumné, že církevní autorita je obezřetná a nepovolí uzavření nového sňatku tomu, kdo byl příčinou neplatného manželství, aniž by předtím neověřila, zda a co se u subjektu změnilo mezi prvním neplatným manželstvím a novým sňatkem, jež požaduje uzavřít. Jinými slovy, zákaz slouží k posílení pozornosti, kterou je nezbytné mít před uzavřením sňatku vždy a v každém případě (kán. 1066), to znamená, že zde vždy musí být jistota, že platnému a dovolenému uzavření sňatku nestojí

v cestě žádná překážka nebo zákaz a že lze oprávněně předpokládat, že dojde k úplnému manželskému souhlasu. V tomto bodě by se dále otevřela kapitola týkající se zrušení zákazu, což přísluší ordináři místa nového uzavření sňatku, za podmínek uvedených v téže soudní klauzuli. Ale abychom zůstali v mezích dosavadního článku a mohli přikročit k následujícímu bodu, postačí zde říci, že jak soudci, kteří zákaz připojují, tak ordinář, který je pověřený jeho zrušením, musejí být vedeni *ratio legis*.

Podle jakých kritérií se řídit při připojení zákazu

Z toho, co jsme se snažili vymezit ohledně důvodu, který ospravedlňuje připojení zákazu, je možné dojít k tomuto závěru: kromě skutečnosti, že toto nařízení je požadováno normou, existují i důvody spravedlnosti a pastýřské rozvahy, které jsou platným podkladem pro příslušné uplatnění. Nepochybně je třeba se vyhnout určitému automatismu, neboli téměř automatickému připojení zákazu ve všech kauzách, v nichž je manželství prohlášeno za neplatné pro stanovené důvody neplatnosti; stejně tak nemůže následovat stejně povrchní zrušení zákazu, jakoby se jednalo o pouhé úřední plnění – o jednu poučku v rozsudku navíc a o jeden dokument navíc při přípravě na nový sňatek. Je třeba říci, že toto není *mens legislatoris*, tím méně čestný způsob jednání. Jestliže v praxi mohl zákaz ztratit svůj význam, není to dáno tím, že by norma a praxe neměly význam, nýbrž je to dáno spíše jejich špatným uplatňováním.¹⁵

Zákaz proto musí být připojen k rozsudku podle přesných kritérií; jako výroková část rozsudku je logickým uzavřením argumentů

vyložených *in iure* a *in facto*, z nichž vyplývá, jak soudci dospěli k morální jistotě, tak i připojení zákazu musí být opatřením či klauzulí, která je odůvodněná tím, co je řečeno v rozsudku. Pro přímé zúčastněné a z úcty k jejich záležitosti je proto užitečné, aby rozsudek uváděl, na základě jakých důvodů a příčin, s ohledem na akta kauzy, soudci považovali za vhodné připojit či nepřipojit zákaz uzavřít nový sňatek. Je třeba mít na paměti, že zúčastněné strany budou rozsudek číst, nebo ho budou moci číst. Jazyk užívaný v rozsudku musí být srozumitelný i pro toho, kdo není znalcem práva; rozsudek, i když je v argumentacích strohý, hovoří k tomu, kdo od církve očekává odpověď na svou záležitost. Věřící se z rozsudku tedy nemá dozvědět pouze to, z jakých důvodů bylo jeho manželství shledáno neplatným či naopak, nýbrž také z jakých důvodů je uvedeno, že nemůže bezprostředně uzavřít nový sňatek, aniž by předtím splnil jisté podmínky.

Nyní se tedy jedná o to, abychom rozpoznali, v jakých případech má být zákaz k rozsudku připojen. Za tím účelem je nutné držet se kritérií, ke kterým nabádá *Dignitas Connubii*.

Tato instrukce v čl. 250 říká, že rozsudek musí připojit zákaz, jestliže to případ vyžaduje, a odkazuje na čl. 251, kde se poukazuje na případy, které zákaz vyžadují. Soudci se proto musejí držet normy, nemohou se k této věci nevyjádřit a musejí uvážít, zda to daný případ vyžaduje.

První směrnice je v čl. 251 § 1 DC:

„Shledá-li se v řízení strana zcela neschopnou soulože nebo na základě trvajících neschopností nezpůsobilou k manželství, musí se k rozsudku připojit zákaz, kterým

se jí zapoví vstoupit do nového manželství bez dotázání soudu, který vydal rozsudek“.

Prvním případem je tedy případ absolutní impotence, která je překážkou přirozeného práva, nepřípustnou, o níž viz kán. 1084 § 1. Instrukce uvádí v souladu s praxí formulaci, kterou lze použít: „Zakazuje se uzavřít nový sňatek bez souhlasu místního ordináře a konzultace s Krajským církevním soudem v...“.

Jedná se zde o zákaz, který bychom mohli definovat také jako neomezený; právní příčina jeho neomezenosti nespočívá ani tak v rozsudku, který připojuje zákaz, ale spíše v překážce, která v rozsudku vyšla najevo. Žádost o konzultaci se soudem, který rozsudek vydal, je nezbytná proto, aby si místní ordinář uvědomil konkrétní případ, protože když si přečte pouze výrokovou část, není možné, aby zjistil všechny podklady užitečné k potřebnému úsudku. Všimněme si, že instrukce hovoří o impotenci absolutní, čímž dává najevo, že v případě impotence relativní povinnost připojit zákaz nemá stejnou závaznost. Je třeba zdůraznit, že zákaz se nesmí nikdy připojit bez odpovídající znalosti situace, ve které se věřící nachází. Z toho důvodu nemůže mezi otázkami, které se v průběhu procesu kladou soudnímu znalci, nikdy chybět otázka týkající se aktuálního stavu posuzovaného.

Kromě případu impotence instrukce poukazuje na případ trvalé neschopnosti. Jedná se zde o případ psychické neschopnosti, o níž viz kán. 1095 °1, kde se stanoví, že nezpůsobilí uzavřít manželství jsou ti, kdo nemají dostatečné užívání rozumu, strukturálním a nenapravitelným způsobem, ale také jde o všechny případy, které patří do skutkových podstat, o nichž viz bod 2 a 3 kán. 1095,

jestliže z akt kauzy a podle názoru znalců zúčastněných v procesu vyjde najevo, že manželství bylo prohlášeno za neplatné z důvodu psychické poruchy, která je strukturálně tak zakořeněná, že musí být považována za neopravitelnou nebo ne lehce opravitelnou. Zajisté v případech, v nichž bylo manželství prohlášeno za neplatné kvůli závažné poruše soudnosti nebo neschopnosti přijmout podstatné manželské povinnosti, musí být opatrnost maximální; odtud logicky vyplývá požadavek, aby se místní ordinář poradil se soudem, který rozsudek vydal. Z toho důvodu je nutné, aby se místní ordinář poradil se soudem i v případech, kdy nezpůsobilost k manželství způsobená nedostatkem potřebné soudnosti nebo psychických schopností minimálně požadovaných k přijetí manželských práv a povinností, se jeví jako překonatelný stav, jakkoli byl závažný v době manželství prohlášeného za neplatné.

Jinak je to v případě, kdy účastník procesu již určitým způsobem dozrál, možná i za pomoci adekvátní psychoterapie, takže může dokázat, že již překonal stav dřívější vážné nezralosti nebo vnitřní obtíže, která mu bránila v době uzavření manželství později prohlášeného za neplatné. Jestliže se podle soudního znalce subjekt, na němž spočívá důvod neplatnosti manželství, v době procesu projevuje přiměřeným způsobem a čelí životním zodpovědnostem a je považován za schopného žít v partnerském vztahu, není důvod pro připojení zákazu uzavřít nový sňatek.

Další směrnice se nachází v čl. 251 § 2 DC:

„Jestliže však bylo důvodem strany pro neplatnost lstivé oklamání nebo simulace, musí soud při zvážení všech okolností

záležitosti rozhodnout, zda se k rozsudku připojí zákaz, kterým se jí zapoví vstup do nového manželství bez dotázání ordináře místa, v němž se má manželství uzavřít“.

Jak je lze pochopit, je třeba vyhýbat se formalismu a automatismu. Soud v případech lsti nebo simulace není vázán připojit zákaz, ale je povinen to po zhodnocení všech okolností případu uvážit.

Jestliže ten, kdo simuloval souhlas, realizoval vlastní výhradu proti podstatě manželství nebo proti podstatným prvkům nebo vlastnostem manželství z důvodu své mentality, svého životního stylu, ideologického rozhodnutí, vytrvalé vůle lišící se od některého podstatného aspektu manželství, musí být zákaz bezpochyby připojen; tím více pokud se příčina, která vedla k simulaci, nebo zlá vůle, jež způsobila lstivé jednání, jeví v aktech kauzy ještě jako živá a u subjektu doposud přítomná, nebo pokud je důvodné podezření, že tomu tak je.

Jestliže se ale – jak se někdy stává – vůle simulovat proměnila ve skutek z příčin spojených s pomíjivými okolnostmi nebo jako krajní sebeobrana kvůli manželství, které bylo uzavřeno v pochybnostech a rozpacích, tedy z příčin, které už v průběhu procesu nejsou aktuální, pak můžeme mít dobré důvody pro to, že zákaz nemusí být připojen. Kromě toho, jak nás učí a jak nám ukazuje zkušenost – jedinci mohou v průběhu života měnit postoje, přijmout v dospělejším věku hodnoty, které byly v jiných obdobích života odmítnuty a popřeny – může se stát, že ve chvíli, kdy věřící předstoupí před církevní soud, aby svoje manželství žaloval pro neplatnost, dovršil již změnu svého postoje, ve prospěch pokojného a plného přilnutí k učení

círky, a možná právě díky tomuto novému postoji se rozhodl požádat o zneplatnění manželství. V tomto případě, jestliže akta kauzy to potvrzují, by připojení zákazu uzavřít nový sňatek bylo nedůvodným opatřením a projevem malé úcty k cestě hledání pravdy, kterou daný člověk prošel. Je však pravda že – ať je to teoreticky sebevíc možné – změna způsobu myšlení a života, které by se udály v krátkém časovém rozmezí, je málo věrohodná, zatímco průkaznější je případ, který se vyznačuje časově delší stálostí. Je tedy nezbytné případ vyhodnotit a učinit potřebný úsudek bez uzavírání se do strnulých předpokládaných stanovisek, ale také nenechat se unést povrchní dobrotivostí.

Pokud jde o případ lstivého oklamání, posouzení musí být pečlivé vzhledem ke kvalitě předmětu podvodu a vzhledem ke stupni věrohodnosti toho, kdo je jeho původcem. V tomto případě může zákaz sloužit k tomu, aby se lstivý čin neopakoval a aby subjekt byl nucen nezatajit o sobě nic, co by mohlo narušit partnerský vztah a manželský život.

Jisté je, a je třeba to zopakovat, že v rozsudku se má několika slovy vysvětlit důvod připojení či nepřipojení zákazu a je třeba brát přitom ohled na druhou stranu, na stále ještě otevřené rány, na požadavky pravdy a spravedlnosti. V této souvislosti je velmi důležitý časový odstup mezi rozpadem manželství a rozsudkem prohlašujícím jeho neplatnost.

Je možné připojit k rozsudku zákaz, který nemá souvislost s důvody neplatnosti prohlášenými za prokázané?

Může se stát, že v průběhu kauzy vyjdou najevo údaje, které se vztahují k té ze dvou zúčastněných stran, vzhledem k níž nebyl for-

málně stanoven žádný předmět sporu, přesto však mohou podloženě vést k přesvědčení o nevhodnosti tohoto subjektu k manželství; nebylo by tedy daleko od pravdy domnívat se, že i této straně lze přisuzovat vadu souhlasu, z důvodu neschopnosti nebo simulace. Pokud bychom se ocitli před podobnou možností, můžeme se ptát, zda soudci mohou připojit zákaz uzavřít nový sňatek také pro stranu, která nebyla důvodem prohlášení neplatnosti nebo dokonce jen pro tuto stranu.

Některé důvody by mohly dát na tuto otázku kladnou odpověď. Mně se stalo, že jsem v jednom rozsudku četl připojený zákaz vůči té straně, ve vztahu ke které nebyl stanoven žádný důvod neplatnosti, ani nebyl zkoumán či projednáván. Možná že ve vztahu k té straně se neprojednával žádný důvod neplatnosti z pouhé procesní strategie nebo proto, že straně žalující stačilo jednat způsobem, kterým jednala. Manželství může být neplatné z více důvodů neplatnosti; manželské soužití se může rozpadnout kvůli celému komplexu příčin, ze kterých může být obviněn jeden nebo druhý z manželů nebo třetí osoba. Kauza neplatnosti a příslušný rozsudek nesměřují k tomu, aby nastolily dokonalou spravedlnost a porozuměli naprosto všemu ze života dané osoby. I procesy a soudci mají své meze. Úkolem soudce je odpovědět na určitou otázku, stanovenou v mezích zákona, která může být někdy v průběhu procesu upřesněna nebo rozšířena. Odpověď je dána rovněž v těchto mezích; a je to za účelem neplatnosti manželství, když soudcové nabudou morální jistoty, že určité manželství, z určitého důvodu (důvodu neplatnosti), pro který se sbíraly důkazy a který se projednával, je neplatné. Této meze se soudci přidržují a musejí se jí držet, i když shledají, že hypotézy neplatnosti by

mohly být jiné, bohužel nestanovené. Zdá se správné, že soudci se mají držet uvnitř těchto mezí také při připojení zákazu uzavřít nový sňatek. Nejedná se o to vyslovit hodnocení ohledně života daných osob, ohledně jejich chování, vhodnosti či nevhodnosti žít realitu manželství, ze všech možných hledisek. Jakmile může rozsudek prohlásit manželství za neplatné z určitého důvodu, například kvůli odmítnutí potomstva ze strany ženy nebo neschopnosti k souhlasu ze strany muže, musí rozsudek také dodat, stále v rámci stanoveného důvodu neplatnosti, zda je ženě a/nebo muži uložen zákaz uzavřít nový sňatek. Vyslovit se mimo tyto meze a připojit zákaz pro tu ze zúčastněných stran, o níž se ve vztahu k neplatnosti nediskutovalo nebo u níž se nedospělo k morální jistotě, že je nezpůsobilá k souhlasu nebo že simulovala, když manželství je i bez ohledu na to prohlášeno neplatným – například z důvodu simulace druhé strany – takto se vyslovit je tedy, až na výjimky, přestoupením vlastní úlohy.¹⁶ Výjimky se mohou vyskytnout, například když strana, na kterou se nevztahuje předmět procesního zkoumání, samovolně před soudcem přizná, že vyloučila některou z prvků nebo podstatných vlastností manželství, a dodá, že toto je její pevný a trvalý způsob chápání manželství. V tomto případě, který by z úcty

k pravdě vyžadoval rozšíření předmětu sporu, by bylo opravdu těžké nebrat na tuto skutečnost zřetel.

Bibliografie

S. Gherro, *Il divieto al matrimonio stabilito dall'Ordinario ex can. 1077*, v AA.VV., *Diritto matrimoniale canonico*. Vol. I., Città del Vaticano 2002, str. 365-375.

C. Gullo, *Il divieto di passare a nuove nozze*, v „Ephemerides iuris canonici” 47 (1991) 189-198.

C. Gullo, *Il procedimento di rimozione del divieto di passare a nuove nozze*, v AA.VV., *I procedimenti speciali in diritto canonico*, Città del Vaticano 1992, str. 225-232.

J. Hopka, *The Vetitum and Monitum in Matrimonial Nullity Proceedings*, v „Studia canonica” 19 (1985) 357-399.

J. Lucas, *The Prohibition Imposed by a Tribunal: Law, Practice, Future Development*, v „The Jurist” 45 (1985) 588-617.

P. Marchetta, *Scioglimento del matrimonio canonico per incosumazione e clausole proibitive di nuove nozze*, Padova 1981, str. 184-257.

G.P. Montini, *De iudicio contentioso ordinario. De processibus matrimonialibus*. Pars dinamica. Ad usum Auditorum, Romae 2004, str. 512-514.

S. Panizo Orallo, *Temas procesales y nulidad matrimonial*, Madrid 1999, str. 906-918.

Přeložila Markéta Letfusová

Poznámky

¹ ROTA ROMANAE TRIBUNAL, *Decisiones seu Sententiae*, vol. XCII, Città del Vaticano 2007.

² V *Derrien., coram TURNATURI*, 20. ledna 2000, ačkoliv se dochází k závěru *affirmative* z důvodu vyloučení potomstva ze strany muže, zákaz uzavřít nové manželství není uložen, i když bylo shledáno, že muž vyloučil potomstvo natrvalo (č. 21) a z důvodu «*quae radicem habet in peculiari viri forma mentis egoismo imbuti*» (č. 23, RRDec. XCII, str. 54-63). Stejně tak se nepřipojuje zákaz v *Ecclesiaen., coram PINTO*, 28. ledna 2000, jež dochází k závěru *affirmative* pro nedostatek potřebné soudnosti ze strany muže (ibid., str. 137).

³ «Jestliže rozsudek, který poprvé prohlásil neplatnost manželství, byl v odvolacím řízení potvrzen rozhodnutím nebo jiným rozsudkem, mohou ti, jejichž manželství bylo prohlášeno za neplatné, uzavřít nové manželství ihned, jakmile jim bylo oznámeno rozhodnutí nebo druhý rozsudek, *pokud tomu nebrání zákaz obsažený v rozsudku nebo v rozhodnutí nebo zákaz vydaný místním ordinářem.*»

⁴ «Ihned jakmile se stal rozsudek vykonatelným, je soudní vikář povinen oznámit jej ordináři místa, kde bylo uzavřeno manželství. Ten se pak musí postarat, aby prohlášená neplatnost manželství a *případně stanovené záповědi* byly co nejdříve zaznamenány v knize oddaných a pokřtěných.»

⁵ Srov. PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI AUTHENTICE INTERPRETANDO, *Codex Iuris Canonici fontium annotatione et indice analitico-alphabetico auctus*, Città del Vaticano 1989, str. 459-460.

⁶ SACRA CONGREGATIO DE SACRAMENTIS, instructio *Provida Mater*, 15. srpna 1936, v AAS 28 (1936), 313-361.

⁷ «... ac de vetitis forsán statutis, ex. gr. in causis impotentiae, in iis faciat mentionem necnon in baptizatorum regesto...» (čl. 225).

⁸ PIO XII, *motu proprio Sollicitudinem nostram*, 6. ledna 1950, kán. 495-496, v AAS 42 (1950), 106.

⁹ PAOLO VI, *motu proprio Causas matrimoniales*, 28. března 1971, čl. VIII § 3, v AAS 63 (1971) 444.

¹⁰ PAOLO VI, *motu proprio Cum matrimonialibus*, 8. září 1973, čl. VIII § 3, v AAS 65 (1973) 579.

¹¹ C. GULLO, *Il procedimento di rimozione del divieto di passare a nuove nozze*, v AA.VV., *I procedimenti speciali nel diritto canonico*, Città del Vaticano 1992, str. 226, kde je citována studie I. ZUANAZZIHO, *Qualche riflessione sul divieto giudiziale di contrarre matrimonio*, v AA.VV., *Studi sulle fonti del diritto matrimoniale canonico*, red. S. Gherro, Padova, 1988, str. 81.

¹² Srov. S. PANIZO ORALLO, *Temas procesales y nulidad matrimonial*, Madrid 1999, str. 914.

¹³ Srov. G. P. MONTINI, *De iudicio contentioso ordinario. De processibus matrimonialibus*, Romae 2004, str. 512.

¹⁴ V orig. „integro“, tj. „neporušený, celistvý, úplný“; pozn. překl.

¹⁵ Zdá se, že s Gullovými úvahami nelze souhlasit: «... jestliže se vyloučí manželství prohlášená za neplatná z důvodu *metus* nebo omylu co do osoby, připojení zákazu k rozsudkům o neplatnosti manželství je pravidlem; na druhé straně se potom se stejnou lehkostí, s jakou byl tento zákaz připojen, oprávněně odnímá [...] Používám výraz „oprávněně“, protože, dle mého mínění, tato praxe – zavedená proto, aby se předešlo uzavření nového sňatku neplatného ze stejných důvodů, které byly příčinou předchozího prohlášení neplatnosti – nemá odůvodněný základ; pro ověření účelnosti připojení zákazu je zapotřebí hledět spíše na konkrétní případ než na právní důvod, kvůli kterému bylo manželství prohlášeno za neplatné» (GULLO C., *Il procedimento di rimozione...*, cit., str. 226-227). Příklady, které autor uvádí, je bezesporu možné sdílet, avšak tytéž příklady vedou ke konstatování, že jestliže v jistých případech nemá připojení zákazu smysl, v jiných případech smysl a důvod má. Proto je zákaz kompetentní autoritou „oprávněně“ zrušen ne proto, že se obnoví upřená spravedlnost, nýbrž protože bylo objasněno, že důvody, které zákaz ospravedlňovaly, byly překonány.

¹⁶ «Creemos que a esta persona no se le puede imponer veto alguno, porque sobre su incapacidad, auguq existan pruebas en los autos, no se ha pronunciado la sentencia y por tanto no existe verdad legal sobre dicha capacidad» (S. PANIZO ORALLO, *Temas procesales...*, cit., str. 916).